

УДК 340

Сердюк І.А.®

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

DOI: 10.31733/2078-3566-2018-6-52-58

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОНЯТТЯ «МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД» У СУЧАСНІЙ ПРАВНИЧІЙ НАУЦІ

Розглянуто існуючі в сучасній правничій науці погляди вчених на зміст поняття «методологічний підхід». На основі аналізу суджень правників про феномен методологічного підходу, його зміст, структуру, службову роль обґрунтовано авторську дефініцію цієї категорії наукознавства.

Ключові слова: методологія правознавства, методологічний підхід, наукознавчий підхід, аксіологічний підхід, антропологічний підхід, гуманістичний підхід, ракурс дослідження

Постановка проблеми. Важливим завданням правничої науки є уточнення не лише її понятійно-категоріально апарату, але й тих теоретичних положень, що стосуються інструментарію пізнання об'єкта науки, тобто методології права. Важливою її складовою є методологічний підхід.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У науковій літературі обґрунтовано наголошується на наявній в останнє десятиліття в Україні тенденції до активізації досліджень методології правознавства, залученні до пізнавального інструментарію поряд із методами дослідження значної кількості новітніх підходів, зокрема синергетичного, кібернетичного та інших [1, с. 116].

Наочним підтвердженням цієї тенденції є праці представників загальнотеоретичної юридичної науки, в яких обґрунтовано теоретичні положення, що характеризують окремі методологічні підходи, необхідні для розв'язання конкретних дослідницьких завдань. Так, зокрема, Т. Дідич у своїй науковій праці послуговувався пізнавальними можливостями комунікативно-інституційного підходу, що, як стверджує автор, забезпечить міждисциплінарну стратегію осмислення теоретичних і практичних аспектів правоутворення «крізь призму» світоглядної ідеї, що її становить соціологічний тип правопізнання, через який відбуватиметься процес його дослідження та інтерпретації отриманих результатів [2, с. 172-173].

Водночас дискусійними для правничої науки залишаються питання визначення змісту, структури та службової ролі методологічного підходу як феномену та категорії наукознавства.

При підготовці цієї статті автор поставив за **мету** з'ясувати існуючий у сучасній правничій науці плуралізм підходів до розуміння поняття методологічний підхід, а також уточнити її зміст.

Автор керувався такими теоретичними положеннями, які мають методологічне значення в плані розуміння категорії наукознавства, що складає предмет пізнання:

1) термін «підхід» уживається в сучасній правничій науці у різних змістовних контекстах, без визначення однойменного поняття і встановлення чітких меж та правил його використання [3, с. 36-37], що має своїм наслідком певні ускладнення методологічного плану;

2) методологічний підхід, як структурний елемент методології права, носить відносно самостійний характер;

3) його зміст має відрізнятися від змісту як методології права загалом, так і змісту її окремих структурних елементів, таких як ґносеологічні принципи та методи дослідження;

4) як елемент внутрішньої будови методології права методологічний підхід має са-

мостійне призначення (відіграє самостійну роль) у процесі дослідження право-державних явищ. Тобто його «службовий статус» має певною мірою відрізнятися від аналогічного статусу як методології права загалом, так і її окремих структурних елементів.

Виклад основного матеріалу. Огляд наукової літератури свідчить про різну інтерпретацію вченими досліджуваного поняття. На підтвердження цієї тези наведемо відмінні за своїм змістом судження правників про досліджуваний феномен, що знайшли своє відображення в наукових працях останнього покоління та стануть предметом подальшого аналізу.

Так, зокрема, П. Рабінович поняття, що складає предмет розгляду, визначає як побудовану на гранично загальних (філософських) категоріях світоглядну аксіоматичну ідею (засаду), яка постулює загальну стратегію дослідження, відбір досліджуваних фактів та інтерпретацію результатів дослідження [4, с. 24]. Аналіз змісту вищенаведеної дефініції свідчить про те, що вчений розглядає поняття методологічний підхід в аспекті методології науки філософія права (філософський рівень знань із необхідністю вимагає відповідного методологічного рівня – авт. І. Сердюк). Водночас вважаємо, що методологічний підхід не можна зводити до однієї, нехай і аксіоматичної, ідеї світоглядного характеру.

Із світоглядними ідеями про природу та сутність людини ототожнює досліджуваний нами структурний елемент методології права Д. Гудима. Як теоретичним інструментарієм для підготовки своєї праці «Права людини: антрополого-методологічні засади дослідження» вчений послуговувався пізнавальними можливостями антропологічних підходів, під якими пропонує розуміти засновані на висновках певних видів антропології світоглядні ідеї про природу та сутність людини, які визначають особливості виявлення, добору і систематизації науковцем досліджуваних фактів, а також їх інтерпретації та оцінки [5, с. 42].

Завдяки саме цим підходам, детермінованим орієнтованим на людину світоглядом, як вважає вчений, наука отримує орієнтир «на людську реальність у всій її повноті, у всіх її духовно-душевно-тілесних вимірах», здійснює «пошук засобів і умов становлення повної – всієї людини; людини як суб'єкта власного життя, як особистості в її зустрічі з іншими, як індивідуальності перед лицем Абсолютного Сенсу буття» [5, с. 42].

Зі змісту наведених суджень ученого про антропологічні підходи випливає, що вони визначають а) особливості виявлення, добору і систематизації науковцем досліджуваних фактів, а також їх інтерпретації та оцінки; б) погляд на предмет дослідження, яким є людська реальність у всій її повноті, у всіх її духовно-душевно-тілесних вимірах, свідченням чого є уживаний ученим термін «орієнтир».

Торкаючись питання функціональних можливостей методології наукового дослідження правоутворення, Т. Дідич акцентує не на їх світоглядній аксіоматичній, а на загальній методологічній ідеї. Автор, зокрема, зауважує, що однією зі складових методологічної основи наукового пізнання теоретичних і практичних аспектів правоутворення є «комплекс методологічних підходів, які визначають загальну методологічну ідею наукового пізнання теоретичних і практичних аспектів правоутворення та відображають мету їх наукового вивчення, що зумовлено положеннями типів праворозуміння» [2, с. 171-172].

Зі змісту наведеного судження вченого про феномен методологічного підходу, за умови абстрагування від конкретного предмета дослідження, випливає, що методологічні підходи у своїй сукупності: а) визначають загальну методологічну ідею наукового пізнання; б) відображають мету наукового вивчення конкретного феномену.

Вважаємо, що вказані теоретичні положення не лише не позбавлені дискусійного характеру, але й потребують додаткової аргументації. Зокрема, автором не з'ясовано смислове навантаження терміна «загальна методологічна ідея». Що ж до відображення мети наукового вивчення конкретного феномену, то цю функцію здійснює дослідник, орієнтуючись, як правило, на наукову проблему, що її необхідно розв'язати. Однак це зовсім не означає, що теоретичний інструментарій, який виконує методологічну функцію, не пов'язаний із метою дослідження. Остання досягається саме завдячуючи наявній в арсеналі вченого методології.

Зважаючи на такі властивості юридичної науки, як її складну організованість і високу інтегрованість, О. Скакун небезпідставно наголошує на тому, що вона (наука) не обмежується власними (спеціальними) методами, а виходить за їх межі. Їх конструювання, як стверджує вчений, відбувається із залученням понять і категорій інших наук (філософії, соціології, економічної теорії, політології, психології, лінгвістики, кібернети-

ки, інформатики та ін.). Джерело породження різноманітних методологічних підходів дослідник вбачає у так званій міждисциплінарній «методологічній» трансляції, тобто освоєнні нових елементів методів інших наук задля оновлення, вдосконалення власне методів юриспруденції. Акцент на загальних (методологічних) підходах у юридичних дослідженнях, на думку правника, обумовлений тим, що вони визначають загальну особливість того чи іншого метода. Зв'язок методів і методологічних підходів, які використовуються в юридичних дослідженнях, вважає О. Скакун, виражається в такому: методологічний підхід синтезує найбільш значущі характеристики метода і встановлює межі необхідного застосування його відповідних елементів. Призначення загальних (методологічних) підходів учений вбачає у визначенні фронтальної стратегії юридичного дослідження, актуалізації його своїми цілями і завданнями у випадку, якщо виявляється недостатність власних методів і виникає необхідність у використанні інших методів – філософських, загальнонаукових [6, с. 23-24].

Важливими в плані пізнання досліджуваного нами структурного елемента методології є і міркування правника з приводу пізнавального статусу загальних підходів у юридичних дослідженнях. Із цього приводу О. Скакун зауважує, що перш ніж елементи методів інших наук набудуть статусу загальних підходів у юридичних дослідженнях, вони мають бути адаптовані (приспосовані) та творчо переосмислені. За всієї важливості методологічного підходу для наукового пізнання та широти за сферою застосування загальний (методологічний) підхід недостатній для вивчення будь-якого об'єкта. Будучи спеціальним, специфічним, він визначається однією категорією, в якій відображена лише одна (хоча й важлива) сторона об'єкта дослідження. Підхід, як уважає правник, намічає ракурс дослідження об'єкта, визначає загальну особливість певного метода, що використовується, часто включається у досліджуваний процес не прямо, а шляхом дослідницької практики. Не нормуючи самого дослідження, як це робить метод, підхід, тим не менш, виступає конструктивним елементом – він визначає відповідну програму методологічного забезпечення дослідження [6, с. 23-24].

Ми поділяємо думку вченого з приводу того, що юридична наука не обмежується власними (спеціальними) методами, а виходить за їх межі. Свідченням цього є розроблена вченими видова диференціація методів дослідження, що передбачає їх поділ на філософські, загальнонаукові та спеціально-наукові.

Вважаємо аргументованою і тезу вченого про ту роль (призначення), що відводиться методологічним підходам у процесі пізнання. Йдеться, зокрема, про визначення стратегії юридичного дослідження. На підтвердження цієї тези наведемо трактування слова «стратегія», що знайшло своє відображення в Сучасному словнику іншомовних слів, укладачами якого є О. Скопенко та Т. Цимбалюк. Стратегія (strategia < stratos – військо і ago – веду) – це: 1) наука про ведення війни, мистецтво ведення війни; 2) *перен.* мистецтво керівництва чим-небудь, що ґрунтується на правильних і довготривалих прогнозах [7, с. 648]. Великий тлумачний словник сучасної української мови за редакцією В. Бусела, крім двох вищенаведених трактувань терміна «стратегія», містить і третє його значення: *перен.* спосіб дій, лінія поведінки кого-небудь [8, с. 1202]. Принаймні два з трьох вищенаведених трактувань цього слова, якщо не брати до уваги методологію військової науки, мають безпосереднє відношення до досліджуваного нами предмета.

Не викликає заперечень і теза вченого про те, що методологічний підхід намічає ракурс дослідження об'єкта. Її обґрунтованість підтверджується інтерпретацією слова «ракурс». Ракурс (франц. *Rassourig* – укорочувати) – 1) у живописі, графіці – перспективне зменшення віддалених від глядачів частин зображеного на площині предмета; 2) у фото- і кінозніманні – незвичайна перспектива, яка виникає внаслідок неоднакового віддалення від об'єктива частин об'єкта, коли оптична вісь об'єктива спрямовується на предмет під кутом; 3) *перен.* погляд на що-небудь [7, с. 369]. Із трьох вищенаведених значень цього терміна лише останнє може бути залучене для подальшого аналізу як належне, тобто таке, що має відношення до предмета дослідження. Зважаючи на цей факт, уважаємо обґрунтованим виокремлення такої характерної риси методологічного підходу, як обумовленість ним у процесі пізнання певного погляду на досліджуваний об'єкт (дослідження об'єкта з певного погляду).

Водночас окремі теоретичні положення, сформульовані О. Скакун, на нашу думку, не знайшли належної аргументації або ж є дещо суперечливими. При обґрунтуванні визнання методологічних підходів загальними, правник посиляється на теоретичні положення, сформульовані в роботах В. Козлова [9] й М. Тарасова [3]. Вчений, зокрема,

зауважує: «Методологічні підходи називаються загальними тому, що вони визначають «найбільш загальні особливості» тих або інших методів юридичних досліджень, виступають формою їх «зовнішнього вираження»» [6, с. 25]. Зважаючи на вживане словосполучення «тих або інших методів», зі змісту цього судження не зрозуміло, про найбільш загальні особливості яких саме методів юридичних досліджень ідеться: спеціально юридичних чи інших? Дискусійний характер носить і теза правника про те, що методологічні підходи виступають формою зовнішнього вираження тих або інших методів юридичних досліджень.

Не можна обійти увагою і такі питання, як результат аналізу інших наведених суджень О. Скакун про досліджуваний феномен, зокрема:

1) чому загальний методологічний підхід, будучи, як стверджує вчений, спеціальним, специфічним, визначається лише однією категорією, в якій відображена лише одна (хоча й важлива) сторона об'єкта дослідження?

2) чому саме юридична наука має освоювати нові елементи методів інших наук і як це впливає і чи взагалі впливає на процес оновлення, вдосконалення власне методів юриспруденції?

Не претендуючи на вичерпність відповідей на ці питання, зауважимо таке: по-перше, визначення методологічного підходу лише однією категорією є некоректним, адже навряд чи можна охарактеризувати системний або аксіологічний підходи, що їх виокремив дослідник, лише категоріями «система» чи «цінність», відповідно; по-друге, ми не заперечуємо факту так званої міждисциплінарної «методологічної» трансляції, тобто освоєння нових елементів методів інших наук, однак вважаємо, що цей процес навряд чи сприятиме вдосконаленню власних методів юриспруденції, тобто спеціально-юридичних методів, які в методології юридичної науки хоча й взаємопов'язані з іншими методами пізнання, однак при цьому не втрачають своєї відносної автономності.

Поняття, що складає предмет розгляду, С. Бобровник інтерпретує як сукупність знань про процес наукового дослідження [10, с. 111]. Ми не ставимо під сумнів тези вченого про методологічний підхід як сукупність знань (адже інструментарій, який використовується при дослідженні право-державних явищ, є теоретичним), однак вважаємо, що правником не виправдано розширено предмет цих знань. Зважаючи на розуміння методології юридичної науки як системи підходів і методів, способів і засобів наукового дослідження, а також учення (теорію) про їх використання при вивченні право-державних явищ, більш коректним, на нашу думку, буде судження про методологічний підхід як сукупність знань про його використання у процесі наукового дослідження.

Методологічний підхід є одним із основних компонентів парадигми і розглядається як сукупність взаємозалежних наукових методів. Він об'єднує різноманітні методи, певним чином пов'язані між собою, серед яких одні або кілька є основними, а всі інші є підпорядкованими їм, залежні, мають допоміжний характер [11, с. 256], [12, с. 73]. У такий спосіб розкривають зміст досліджуваної категорії С. Гусарев і О. Тихомиров. Вищенаведене судження вчених про досліджуваний предмет у контексті юридичної компаративістики має достатньо високий ступінь аргументованості. Водночас, цього не можна сказати про окремі методологічні підходи юриспруденції, що їх визначили правники. Наявна термінологічна закономірність, що передбачає тотожність назви методологічного підходу назві домінуючого методу, не характерна для ціннісного (аксіологічного), гуманістичного, кібернетичного та комплексного підходів. Більше того, відкритими з огляду на характеристику герменевтичного та вищезгаданих методологічних підходів залишаються такі питання: яким є склад цих методологічних підходів або з якої саме сукупності методів вони складаються; який із методів є основним (домінуючим), а які допоміжними?

Вважаємо постановку цих питань закономірною. На підтвердження сформульованої тези наведемо судження вчених про один із методологічних підходів, що не містить жодних посилань на методи дослідження, а тому не узгоджуються з інтерпретацією правниками досліджуваної категорії, відтвореної нами вище. Гуманістичний підхід, як стверджують С. Гусарев і О. Тихомиров, передбачає дослідження державно-правових явищ на основі визнання людини найвищою соціальною цінністю, вільний розвиток якої є метою, а не засобом соціального розвитку. Пізнавальний інструментарій цього методологічного підходу, на думку дослідників, складають теорії і поняття природних прав людини, суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів громадян [12, с. 74].

Висвітлюючи питання методології дослідження формування та діяльності органів

охорони правопорядку, В. Боняк у своїй роботі «Органи охорони правопорядку України в сучасному вимірі: конституційно-правовий аспект» торкнулася і питання змісту категорії «методологічний підхід». Результатом її наукового пошуку у цій царині стали такі умовиводи, що мають важливе пізнавальне значення:

1) єдністю вирізняється думка вчених про те, що науковий підхід (а по суті, методологічний підхід) – це сумативне утворення, в якому одному з елементів відводиться провідна роль;

2) водночас, таке сумативне утворення, на думку одних учених, складається із сукупності методів, а на думку інших – із сукупності не методів, а принципів або ж сукупності методів та доповнення існуючої сукупності методів, пізнавальні можливості яких є недостатніми, філософськими та загальнонауковими методами [13, с. 53-54].

Аналіз вищенаведених умовиводів свідчить, що при характеристиці досліджуваного явища правник зробила наголос на його складових, залишивши поза увагою ту рису методологічного підходу, що відображає його самостійну роль у процесі дослідження право-державних явищ.

У руслі наведених вище теоретичних положень, які до того ж мають методологічне значення, інтерпретує цю категорію наукознавства А. Кучук. Щоправда, вчений для словесного позначення досліджуваного поняття не лише вживає два відмінних за своїм складом терміни, але й пропонує їх різне змістовне наповнення. Так, зокрема, підходи до пізнання правових явищ, як стверджує дослідник, – це сукупність вихідних позицій, положень і напрямів дослідження правових явищ [14, с. 123]. Що ж до терміно-поняття методологічного підходу, то він, як елемент методології, на думку правника, являє собою сукупність вихідних положень і методів, які у взаємозв'язку з предметом обумовлюють напрям пізнання його конкретного аспекту [15, с. 11]. В обох вищенаведених судженнях А. Кучука, що розкривають зміст досліджуваного поняття, відображений ще один доволі важливий у гносеологічному плані зв'язок – зв'язок між методологічним підходом до пізнання правових явищ і предметом пізнання. Проте у другій дефініції категорії, що складає предмет розгляду, він відображений точніше.

Вважаємо, що, визначаючи роль методологічного підходу в конкретному дослідженні, коректніше вести мову не про обумовленість ними (методологічним підходом і предметом) напряму процесу встановлення істини, а ракурсу (погляду) на предмет дослідження. Вказаний умовивід ґрунтується на аксіоматичних ідеях про напрям дослідження і шлях пізнання. Перший передбачає вектор руху від незнання – до знання, а другий влучно відображений у такому доволі відомому широкому загалу судженні: від живого споглядання – до абстрактного мислення, а від нього – до практики, таким є шлях пізнання об'єктивної істини.

У своїй праці «Підхід як структурний елемент методології правознавства» О. Сердюк зазначає: «У структурі методології правової науки можуть бути зафіксовані такі утворення, що не можуть бути відображені вихідними категоріями «теорія», «метод», «процедура» і т.п., тому що фактично вони утворюються певними комбінаціями теоретичного і «методичного» знання, виражаючи аспект бачення предмета, специфічний спосіб його осмислення, що може бути одним із комплексу застосовуваних пізнавальних засобів» [16, с. 57].

Хоча автор прямо не називає цих методологічних утворень, проте з контексту наукової статті та її назви випливає, що йдеться передусім про феномен методологічного підходу. Підтвердженням цьому слугує і такий висновок автора, зроблений ним без посилань на конкретні джерела, що з усією очевидністю виконав методологічну функцію при розкритті змісту досліджуваного нами поняття: «у літературі з філософії науки підхід інтерпретується як специфічний (не обов'язково дисциплінарно оформлений) спосіб осмислення дійсності, що виникає як сполучення «фундаментальних ідей» і певних методів, тобто як специфічна єдність теоретичного і методичного знання» [16, с. 57-58].

У контексті проблемного питання, що розглядається нами, не можна залишити поза увагою і судження про досліджуваний феномен М. Кельмана. Вчений приділив цьому структурному елементу методології значну увагу, щоправда використовуючи для його словесного позначення відмінний від вищевживаних у тексті цієї статті термін – «наукознавчий підхід».

Наукознавчий підхід, як стверджує автор, формує основний ракурс дослідження об'єкта, визначає лише загальну особливість того чи іншого методу. Він конкретизується в онтологічних принципах, властивих відповідному методу. Принцип у цьому пла-

ні виступає як ідея вирішення тієї чи іншої наукової проблеми в рамках даного підходу. Тісний взаємозв'язок наукознавчого підходу і принципу заснований на врахуванні знання, з одного боку, про дійсність, а з іншого боку – про пізнавальний процес. У наукознавчому підході і принципі існує онтологічне і гносеологічне знання здобуває пізнавальний, практично-пізнавальний, науковий смисл [17, с. 152].

Структура наукознавчого підходу, на думку М. Кельмана, формується на основі елементів основ науки та має три рівні елементів: а) інструментальний, який охоплює певні стандартні процедури та методи отримання наукового знання, б) теоретико-концептуальний, на якому у формі категоріально-понятійних конструкцій формуються базові онтологічні постулати про об'єкти досліджень, правила їх опису чи пояснення, в) світоглядний, який містить філософські та загальні світоглядні засади дослідження [17, с. 158].

Зміст наведених концептуальних положень правника про предмет дослідження свідчить про таке: 1) у плані функціонального призначення наукознавчого підходу вчений фактично поділяє думку О. Скакун, вбачаючи його у формуванні основного ракурсу дослідження об'єкта та визначенні лише загальної особливості того чи іншого методу; 2) в плані змісту досліджуваного феномену М. Кельман не обмежується такими елементами, як принципи та методи, підтвердженням чому слугують три рівні елементів, виокремлених ним на підґрунті основ науки.

Аналіз усього вищевикладеного свідчить про багатоаспектність феномену методологічного підходу, що знайшла своє відображення у відмінних за своїм змістом судженнях учених, які здійснили спробу повного або часткового визначення однієї категорії наукознавства, а також дає підстави для формулювання таких теоретичних положень, що мають методологічне значення в плані розкриття змісту досліджуваного поняття:

1) з погляду свого змісту методологічний підхід – це системне утворення, що являє собою єдність філософського (світоглядного), теоретичного і методологічного знання, причому змістовне наповнення такої єдності буде різнитися залежно від конкретного методологічного підходу. Запропонований погляд на зміст досліджуваного феномену, на нашу думку, вимагає деяких уточнень методологічного плану, а саме: а) включення до змісту методологічного підходу філософських (світоглядних) знань зумовлено тим, що саме вони формують у дослідника цілісне уявлення про світ та місце в ньому досліджуваного об'єкта; б) теоретичні знання у формі категоріально-понятійних конструкцій фактично є базовими онтологічними постулати про досліджувані об'єкти, правила їх опису та інтерпретації; в) методологічні знання хоча й є теоретичними за своєю формою, проте не обмежуються об'єктом конкретної науки, виходять за її межі і як система ідей постулюють не конкретний предмет дослідження, а сам процес пізнання, той інструментарій (прийоми, способи), що використовує дослідник, а також технологічний аспект його використання, тобто методику;

2) з погляду функціонального призначення досліджуваного феномену вважаємо достатньо переконливими тези про те, що методологічний підхід: а) постулює загальну стратегію дослідження; б) намічає (визначає, обумовлює) його конкретний ракурс в) постулює відбір досліджуваних фактів та інтерпретацію результатів дослідження.

Висновки. Зважаючи на ці теоретичні положення, під поняттям «методологічний» підхід пропонуємо розуміти єдність філософського, (світоглядного), теоретичного і методологічного знання, що постулює загальну стратегію дослідження; відбір досліджуваних фактів та інтерпретацію його результатів і, з урахуванням визначеного ракурсу досліджуваного об'єкта, різнитися за своїм змістом.

Бібліографічні посилання

1. Кучук А.М. Аксіологічний підхід до дослідження правових явищ. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 9. С. 116-120.
2. Дідич Т.О. Правоутворення в Україні: теоретико-правові та практичні аспекти: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 492 с.
3. Тарасов Н.Н. Метод и методологический поход (попытка проблемного анализа). *Правоведение*. 2001. № 1. С. 36-38.
4. Рабінович П.М. Наука філософії права: до характеристики предмета й методології. *Проблеми філософії права*. Т. 1. С. 24.
5. Гудима Д.А. Права людини: антрополого-методологічні засади дослідження: монографія. Львів: Край. 2009. 292 с.
6. Скакун О.Ф. Методы, общие (методологические) подходы и принципы в юридических исследованиях. *Методологічні проблеми історико-правових досліджень*: матеріали XXIII Міжна-

родної історико-правової конференції, м. Алушта 24-26 вересня 2010 р. Київ; Сімферополь: «Долі», 2011. С. 19-27.

7. Скопненко О.І., Цимбалюк Т.В. Стратегія. *Сучасний словник іношомовних слів* / укл.: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. Київ: Довіра, 2006.

8. Бусел В.Т. Стратегія. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / ред. В.Т. Бусела. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002.

9. Козлов В.А. Проблемы предмета и методологии общей теории права: монографія. Ленинград. Ленинград. ун-т, 1989. 120 с.

10. Бобровник С.В. Компромiс i конфлікт: методологічні підходи до дослідження. *Щорічник наукових праць Інституту держави i права ім. В.М. Корецького НАН України*. Київ, 2009. Вип. 20. С. 110-117.

11. Тихомиров А.Д. Юридическая компаративистика: философские, теоретические и методологические проблемы: монографія. Київ: Знання, 2005. 334 с.

12. Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): навч. посіб. 3-тє вид., перероб і доп. Київ: Знання, 2008. 495 с.

13. Боняк В.О. Органи охорони правопорядку України в сучасному вимірі: конституційно-правовий аспект: монографія. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Ліра, 2015. 372 с.

14. Кучук А.М. Основи теорії правового поліцентризму: монографія. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 312 с.

15. Кучук А.М. Феномен правового поліцентризму: загальнотеоретичний і методологічний аспекти: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. Івано-Франківськ, 2017. 36 с.

16. Сердюк О.В. Підхід як структурний елемент методології правознавства. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2007. № 1. С. 55-63.

17. Кельман М.С. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2013. 449 с.

Надійшла до редакції 18.01.2019

SUMMARY

Serdyuk I.A. Interpretation of the notion of a methodological approach in modern legal science. In preparing this article, the author has set out to clarify the existing pluralism of approaches in contemporary legal science to understanding the category of methodological approach, as well as clarify its content.

The analysis of various scientists' judgments about the phenomenon of the methodological approach became the basis for the formulation of such theoretical positions that have a methodological significance in terms of disclosing the content of the concept under study:

1) from the point of view of its content, the methodological approach is a system education that represents the unity of the philosophical (ideological), theoretical and methodological knowledge, and the meaningful content of such unity will vary depending on the particular methodological approach. In the author's opinion, the proposed view of the content of the phenomenon in question requires some clarification of the methodological plan, namely: a) the inclusion in the content of the methodological approach of philosophical (ideological) knowledge is due to the fact that they form the researcher a coherent picture of the world and place in to it the investigated object; b) theoretical knowledge in the form of categorical-conceptual designs is in fact the basic ontological postulates of the objects under investigation, the rules for their description and interpretation; c) methodological knowledge, although it is theoretical in its form, but not limited to the object of a particular science, beyond its limits, and as a system of ideas postulate not a particular subject of study, but the process of cognition, that tool (receptions, methods) , which uses the researcher, as well as the technological aspect of its use, that is, the method;

2) in terms of the functional purpose of the phenomenon under study, we consider the convincing thesis that the methodological approach a) postulates the general research strategy; b) outlines (determines) its specific angle; c) postulates the selection of investigated facts and the interpretation of the results of the study.

Regarding these theoretical positions, the notion of a methodological approach proposed to understand the unity of the philosophical (ideological), theoretical and methodological knowledge, which determines the general strategy of research; the selection of the investigated facts and the interpretation of its results and, taking into account the specific angle of the object being studied, varies in its meaning.

Keywords: *methodology of jurisprudence, methodological approach, science-learning approach, axiological approach, anthropological approach, humanistic approach, study angle.*